

Visitasedrag

ved visitasen i Numedal,
Nore kirke, 15. mai 2022

Ved biskop Jan Otto Myrseth

INNLEDNING

Kjære venner

Jeg vil takke for fine visitasdager, for et spennende og variert program, og for interessante rapporter som jeg fikk anledning til å studere i forkant.

En visitas gir en anledning til å stanse opp og reflektere over kirkens plass i samfunnet og menighetenes daglige arbeid, og sammen drøfte målsettinger og strategier.

Visitasen er en sentral del av biskopens oppgave og tilsynsansvar. Ifølge Visitasreglementet er formålet å *støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet*. Det er en hovedsak for biskopen å *inspirere til frimodighet og fornyelse*.

I forberedelsene og underveis i visitasen har jeg hatt god hjelp av medarbeiderne på bispedømmekontoret, og ikke minst prost Roar Tønnessen og kirkefagsjef Michael Onsrud. En særlig takk til dem!

Da biskop Jens Nilssøn visiterte Numedal i 1595, var det både prestene og lensmennene som ledsaget biskopen på hans visitasreise, fra prestegjeld til prestegjeld. På den tiden var både Nore og den såkalte Opdals kirke annekskirker under Rollag. Nore hadde gudstjeneste hver tredje søndag, og Opdals kirke hver fjerde.

Den 9. juli visiterte bispen Rollaug's kirke og «hørde (hand) her Peder(s) predicken, och tracterit hand euangelium dominicale Luc. 15. De publicanis. Och om det fortabte faar. (...)

Interessant nok var det nettopp teksten om det fortabte får som ble lest – og anskueliggjort – også på gudstjenesten i Veggli kirke forrige søndag, der et tre dager gammelt lam ble båret inn under inngangsprosjonen! Det ble i sannhet en sprell levende gudstjeneste, med godt rom for livsutfoldelse og glede og feiring av Guds kjærlighet til alle sine bortkomne sauer og markering av visitasens innledning.

Om Jens Nilssøn står det videre at «Effter predicken haffde bispen formaningen til almuen och offuer hørde det vnge folck, saa och de gamle, och kortelige repeterit predicken som her Peder haffde for dem.»

På den tiden inngikk det altså i visitasprogrammet at biskopen ledet en overhøring av så vel unge som gamle i menigheten. Jeg kan berolige dere med at denne praksis er gått av moten, og dere kan bare senke skuldrene.

Da han noen dager tidligere var i Flesberg, klaget for øvrig bispen på at der ble servert «saare ont øll» i prestegården. Jeg har en mistanke om at Flesberg liker dårlig å ha dette ryktet hengende på seg, så da jeg på tirsdagskvelden var i Lyngdal og fikk presentert og overrakt den nye boken «Lyngdalskjørkja og bygdefolket», så de sitt snitt til å overrekke dagens biskop noen flasker av velbrygget øl fra området. Jeg har ennå til gode å teste kvaliteten, så jeg kan foreløpig ikke korrigere biskop Jens Nilssøns rapport.

SIDEN FORRIGE VISITAS

Visitareglementet forutsetter at biskopen som hovedregel skal visitere hvert sokn minst hvert 8. år. På den bakgrunn må jeg bare beklage at det er gått snart 18 år siden forrige visitas i Flesberg (2004), 17 år siden forrige visitas i Rollag (2005) og 13 år siden forrige visitas i Nore og Uvdal (2009). Koronapandemien må ta litt av skylden, men det er blant annet for å gjøre noe med dette at vi nå har justert visitasordningen og legger opp til prostivise visitaser. Sist høst gjennomførte jeg visitas i Kongsberg og Sandsvær, og nå altså resten av Kongsberg prosti. Etter den oppsatte planen vil neste bispevisitas hos dere finne sted høsten 2026.

MIDDELALDERDALEN OG FOLKEKIRKEN

Fire av Norges 28 stavkirker befinner seg i Numedal, og til sammen godt over 40 fredede tømmerbygninger fra middelalderen. Kirkebyggene er sterke kultur- og tradisjonsbærere og en viktig kilde til stolthet og identitet. Når numedølene omtaler kirken, så er det med et tydelig utropstegn bak ordene «Dette er kjærkja mi!»

Middelalderuka er en kulturfestival som går av stabelen i uken rundt Olsok hvert år, og alle menighetene i Numedal ser det som en viktig prioritering å være synlig til stede her med olsokgudstjenester og andre arrangementer som passer inn i festivalens profil. Dette er en viktig arena for samskaping og kulturbygging mellom kirke og lokalsamfunn.

Det er mange som kommer hjem til Numedal for å døpe barna sine eller gifte seg, og det er et betydelig engasjement rundt dugnadene på kirkegårdene.

Den norske kirkes medlemsprosent har de siste tiårene sunket betraktelig, særlig på grunn av at Norge er blitt et mer mangfoldig samfunn med nye landsmenn fra ulike kulturer. Men i Numedal holder medlemstallet seg høyt, i Rollag kommune på 81,6 prosent og i Flesberg og Nore og Uvdal på ca 78. Tallene for dåp, konfirmasjon og gravferd holder seg også veldig godt oppe.

Det hadde vært fint å kunne besøke alle dalens kirker i løpet av denne uka, men det var dessverre ikke mulig. Men fra før kjenner jeg godt kirkene i Svene, Flesberg og Lyngdal, fra min tid som vikarprest her i 1989-90. De andre kirkene har jeg nå fått besøke, med unntak av Tunhovd, som jeg håper å kunne besøke ved neste anledning. Prestene i Nore og Uvdal har tidligere hatt nokså krevende reiser for å kunne besøke Tunhovd, både til fots og på ski, og sogneprest Aksel Solbu som kom hit i 1947 forteller at om vinteren måtte reisene til Tunhovd gå med tog via Kongsberg-Hokksund-Hønefoss til Nesbyen og rutebil derfra – eller når vær og føre tillot det – på ski.

Ja, slik kan det bli når prestegjeldets geografi overgår hele det gamle Vestfold fylke!

KIRKEN I LOKALSAMFUNNET

Fram til 2017 hadde vi en statskirkeordning her til lands. Denne er nå avviklet, men til gjengjeld har vi en kirke med sterke bånd til kommunen. Det er kanskje mer dekkende å omtale kirken som en kommunekirke.

Vi står midt i en krevende prosess for å avklare hvordan morgendagens kirke skal organiseres, men mitt stalltips er at uansett hva vi ender opp med vil kirkens forhold til kommunen være en avgjørende faktor. På den bakgrunn vil jeg rette en stor og varm takk til alle de tre Numedalskommunene for raushet og gjestfrihet i forbindelse med denne visitasen. Ordførere og rådmenn/kommunedirektører har stilt velvillig opp, sammen med andre representanter fra det politiske miljø. Det meldes om svært god kontakt mellom kirken og kommunen i hele Numedal, men vi har i disse møtene drøftet behovet for fastere møtepunkter med tanke på beredskap, planlegging og samskaping, og hatt samtaler om kirkens rolle i lokalsamfunnet.

Alle de tre kommunene kjennetegnes av en velfungerende organisasjon og gode tjenestetilbud til så vel innbyggere som hyttefolk. Numedal har til sammen rundt ti tusen hytter, og i høysesongen vokser befolkningen fra cirka seks og et halvt tusen til kanskje førti-femti tusen, om vi tenker at det befinner seg i gjennomsnitt minst 3-4 personer på hver hytte. Dette er en stor og viktig utfordring for kommunene med tanke på helseberedskap og andre tjenestetilbud, og vi har ført viktige samtaler med ledelsen i de ulike kommunene om hvordan også kirkens tilbud og tjenester kan gjøres kjent og tilgjengelig for hyttefolket.

Menighetene i Numedal har felles menighetsblad som kommer ut med seks nummer i året. Dette er en viktig måte å styrke og videreutvikle kontakten med menigheter og medlemmer. Jeg ønsker dere lykke til videre med denne satsingen.

Det er også gode erfaringer med å samarbeide over menighetsgrensene om en felles konfirmantleir, og dette håper jeg dere kan videreføre. Kanskje er det også grunnlag for et samarbeid om å holde kontakten med ungdommer etter konfirmanttiden, kanskje i form av et leirarrangement eller liknende? Jeg tror at dere kan lykkes bedre med dette om dere samarbeider om planlegging og gjennomføring.

Forrige torsdag og fredag hadde jeg gleden av å samtale med alle de kirkelige ansatte i Numedalsmenighetene. Det ga meg et godt innblikk i hvordan hverdagens gleder og utfordringer arter seg. Så var det åpningsgudstjenesten i Veggli kirke forrige søndag, før vi startet det egentlige visitasprogrammet i Flesberg sist tirsdag, da med et møte med staben.

FLESBERG

Siden forrige visitas har flere konflikter og en arbeidsrettssak tatt mye energi og tid og vært en stor belastning for både staben, rådene og de frivillige. Der er fortsatt sår som trenger å leges, men det er mitt sterke inntrykk at dere nå er på stø kurs mot en normalisering av kirkens virksomhet. Det arbeides godt med å gjenopprette tillit og skape trygghet for å kunne delta i kirkens fellesskap og aktiviteter. Det er flott å høre medarbeidernes sterke oppsummering:

- Det er så fint å komme på jobb!
- Det er sjelden å møte så snille folk som her!
- Det er ingen som baksnakker, og du vet hvor du har folk.
- Staben er preget av humor og vennlighet.
- Vi har en helt fantastisk rolle som kirketjenere!

Så kunne jeg nok ønske at dere fikk mer tjenlige kontorlokalteter. Det er lyse og trivelige rom, men dere har litt liten plass, og soknepresten burde hatt et bedre lydisolert kontor, slik at besøkende kan kjenne seg trygge på at samtalen blir bare mellom de to. Kirkevergen burde også få sitt eget kontor og ikke måtte sitte i et hjørne i fellesrommet. Jeg håper det kan være mulig å finne en bedre løsning etter hvert.

Fra møtet med staben gikk turen til Skattekista, som i 2020 ble kåret til Årets idrettsanlegg i Norge. Men det dreier seg jo om så mye mer enn bare et idrettsanlegg. Skattekista rommer nemlig både skole og idrettshall, svømmehall, bibliotek og hjerterommet. I rammen av et område med et vell av anlegg og utfoldelsesmuligheter er det et bredt tilbud av kultur- og fritidsaktiviteter og en naturlig møteplass for flere generasjoner. Skolens elever ga oss en flott innføring og omvisning, og elevenes spørsmål til biskopen ledet til en god og viktig samtale om både stort og smått.

Så var det besøk på Flesberg tunet med andakt og hyggelig kaffeprat med beboere og ansatte, og med anledning til å gjøre stas på en ildsjel som har gjort en stor innsats for å legge til rette for samarbeidet mellom institusjonen og kirken.

Under lunsjen med kommunens ledelse fikk vi en tydelig bekreftelse på at det er kort vei mellom kirken og kommunen. Kommunens representant i Kirkelig fellesråd er ingen ringere enn ordføreren, og vi fikk en god presentasjon av kommunens visjoner og utfordringer, og en god samtale om kirkens viktige rolle i lokalsamfunnet.

Flesberg kommune presenterer seg som «en go'bit av Norge og porten til Numedal», og kirkens virksomhet sees som en viktig del av kommunens samlede tilbud. Veldig mye er på stell, men det er også mye ugjort. Blant annet mangler det penger til fullføring av jobben med å skifte ut det elektriske anlegget i Svene kirke, og det er behov for utskifting av masse på kirkegården. Det er takket være Riksantikvarens medvirkning kommet på plass et avansert overvåkningssystem for Flesberg stavkirke, men dette innebærer at kirketjenerne får en urimelig vaktbelastning. Dette drøftet vi med kommunens ledelse, og jeg tror det er gode muligheter til å få på plass en fornuftig samarbeidsavtale om vakttjenesten tilknyttet denne overvåkingen.

Seinere på dagen fikk jeg møte menighetsrådet og fellesrådet. Vi snakket om strategi for å få i gang igjen aktiviteter som har ligget nede i koronatiden og motivere både ung og gammel til å slutte opp om gudstjenester og andre arrangementer. Barnekoret Lågen Vocale er en kjempeviktig satsing for menigheten, og barna bringer med seg både foreldre, besteforeldre og kjente til kirken. Det ryktes når barna trives!

Det arbeides nå med en gjennomgang og revisjon av trosopplæringsplanen, og dette arbeidet skal etter planen være ferdig høsten 2022. Der er en ny giv i trosopplæringsarbeidet, og nå vil «alle» være med på Tårnagentene igjen, og det er god oppslutning om babysangen i Svene kirkestue.

Det er behov for å rekruttere nye frivillige til ulike oppgaver i menighetene, blant annet når det gjelder klokkeringing i Flesberg og Svene. I Lyngdal har man et velvillig korps av klokkeringere, og det er å ønske at man kan få til et liknende opplegg for de to andre kirkene.

Menighetene i Flesberg vil gjerne være et samlingspunkt som kan bidra til økt samhold for nye generasjoner. Samarbeidet med skolen er godt, og det samme gjelder samarbeidet med Bygdelaget om jule- og påskeverkstedene. Det sees også på mulighetene for å samarbeide med kommunens idrettslag.

Siden forrige visitas har mye av det kristelige foreningsarbeidet dødd ut, men takket være frivillige som stiller opp kan kirkene holde åpent en gang i måneden til bønnesamlinger med litt program, eller at kirkerommet åpnes for stillhet og ettertanke.

Menighetene har de siste to periodene hatt en prøveordning med felles menighetsråd, og det er et ønske å kunne videreføre denne ordningen.

NORE OG UVDAL

Onsdagen startet med et nyttig møte med staben i Nore og Uvdal. Jeg får et bestemt inntrykk av at de kirkelige medarbeiderne opplever god trivsel og mening i hverdagen. Det er stor takhøyde i staben, og en har god toleranse for uenighet. Vi drøftet hvordan samarbeidet kan få best mulig vilkår, blant annet gjennom tilstrekkelig tid til planleggingsmøter, god informasjon og tydelig ansvarsfordeling. Jeg oppfordrer dere til å arbeide videre med rutiner for referater og systematisering av informasjon og rutiner, blant annet for å gjøre det enklere for etterfølgeren i stillingen.

Staben flytter om ikke lenge til nye lokaler med egen inngang, noe som vil lette tilgangen for de som oppsøker kirkekontoret.

Neste post på programmet var et besøk i Nore barnehage, der vi fikk en entusiastisk omvisning av de største barna på hele barnehagens område, både ute og inne. Vi hadde også en liten samlingsstund, og

biskopen lot de barna som ville det få prøve å bære bispekorset. Jeg har et bestemt inntrykk av at kommunen tar godt vare på de minste!

I møtet med kommunens ledelse fikk vi en fin presentasjon av kommunens visjon og en oversikt over tilbud og utfordringer, og en fin samtale om felles interesser og målsettinger for kommunen og kirken. Vi snakket også om hvordan kommunen og kirken kan legge best mulig til rette for tilbud rettet mot hyttefolket.

Besøket på Nore kraftverk ga et spennende innblikk i et avgjørende kapittel i denne kommunens nære forhistorie og nåtid. Vi lovet å be om godt og tjenlig vær, slik at vannmagasinene igjen kan fylles opp.

Resten av dagen tilbrakte vi på det flotte tunet der vi finner både Uvdal stavkirke og Grønneflåtstua. Først fikk vi en meningsfull samtale med menighetsråd og fellesråd, med særlig fokus på å både ta vare på og å formidle kulturarven til nye generasjoner. For noen år siden hadde dere en spennende utstilling av dåpsdrakter, og det er fullt mulig å se for seg liknende utstillinger med annen tematikk.

Det er et ønske om at kirken skal være synlig og engasjert i lokalsamfunnet, og det er et ideal å kombinere det høytidelige med det folkelige. Kirkebyggene må brukes aktivt og kreativt, og her er det rom for både minikonsert og sprell levende gudstjenester. Vi snakket om at menighetsrådet er et viktig lokalt strategisk organ, og jeg vil oppfordre dere til å videreføre den idédugnaden vi startet i Grønneflåtstua.

ROLLAG

Visitasen i Rollag startet med et stabsmøte som var lagt til Veggli fjellkirke, som er en flott ressurs for menigheten og nærmiljøet på flere vis, ikke minst med tanke på tilbudet til hyttefolket.

NUPRO (Numedal produksjon) er det rene kinderegg av en arbeidsplass og utgjorde et høydepunkt denne dagen. Her kombineres avfallshåndtering, resirkulering, vedproduksjon, kafévirksomhet og catering, tilrettelagt arbeid, arbeidsforberedende trening og mye mer på en fascinerende måte og under overskriften «Vi utvikler mennesker og skaper verdier». Vi fikk en flott og inspirerende omvisning og presentasjon av medarbeidernes arbeidshverdag. Dette er et eksempel på hva det er mulig å få til når en kommune har en god kultur for omstilling og tilpasning, og tenker helhetlig om sine utfordringer.

Under lunsjen på NUPRO fikk vi en god samtale med ordfører og rådmann om muligheter og utfordringer for videre samarbeid. Rollag kommune framstår i likhet med de andre Numedalskommunene som svært veldrevet og med gode tjenester for både innbyggere og hyttefolk. I desember 2020 ble kommunen av UNICEF sertifisert som landets første barnevennlige kommune.

I tillegg til samtalen om behovet for faste møtepunkter mellom kirke og kommune og drøftinger om tilbudet til hyttefolket, kom vi i samtalen innom behovet for opprustning av Kyrkjestugo, som jo avlaster stavkirken som gudstjenestested i vinterhalvåret. Man vil med relativt enkle midler kunne gjøre storsalen noe mer egnet som liturgisk rom ved å utbedre alterpartiet. Jeg ber dere arbeide med en planskisse for hvordan dette kan gjøres på en tjenlig måte.

På ettermiddagen besøkte vi Helselagets møte, der MOT-prosjektet ble presentert av hele MOT-teamet. Soknepresten inngår i dette teamet, og etter den flotte presentasjonen kom den store overraskelsen, da fylkesleder for Nasjonalforeningen for folkehelsen, Herbjørg Dalene Bjerke, overrakte Buskerud fylkeslags Folkehelsepris for 2022 til sokneprest Audun Opland. Begrunnelsen for pristildelingen er den store innsatsen soknepresten gjør for samholdet i bygda, gjennom sin innsats som MOT-coach på ungdomsskolen, som aktiv deltaker på solidaritetsreisene for skoleelever, som aktiv i bygdas musikkorps og korvirksomhet m.m. Varme gratulasjoner, Audun!

Barn og unge er et prioritert satsingsområde i Rollag, med fire årlige Sprell levende-gudstjenester og med barnekoret Nume Tweensing som bærebjelken i arbeidet. Selv fikk jeg gleden av å oppleve årets minimusikal i Veggli kirke i går kveld, og jeg er mektig imponert over hva dere får til. Jeg tror knapt det er mulig å overgå dere når det gjelder å nå langt ut i årskullene av barn og unge.

I møtet med menighetsråd og fellesråd snakket vi om hvor avgjørende det er at en får samarbeidet til å fungere godt i et lite lokalsamfunn med få kirkelig ansatte. Jeg vet at menighetsrådet opplever å ha et nært og godt samarbeid med presten, og også i Rollag er det gode erfaringer med å ha et felles menighetsråd for de to soknene. Jeg oppfordrer dere til å føre videre samtalen vi hadde på torsdag om rolleforståelse og ansvarsavklaring mellom stab og råd, og hvordan dere kan videreutvikle samarbeidet til beste for menigheten.

Jeg har stor tro på den strategiske tenkningen som ligger til grunn for satsingen på gudstjenestelivet og menighetens øvrige aktiviteter, og siterer fra stabens rapport: «Vi har stor tro på å bygge fellesskap rundt bordet, med gjestfrihet og raushet.» På denne måten lykkes dere godt med å skape arenaer for gode fellesskap, der nye generasjoner kan lære å bli glad i kirken og kirkens Herre.

Den største utfordringen i årene som kommer vil være å supplere det man kunne kalle menighetskjernen av faste gudstjenestedeltakere. Takket være det systematiske arbeidet med barnekor og trosopplæring har nattverdeltakelsen økt betraktelig det siste tiåret, og det er grunn til å håpe at flere av de som i løpet av disse årene har funnet sin plass i gudstjenestene også vil bli trofaste deltakere ved de mer ordinære gudstjenestene.

EN BÆREKRAFTIG FRAMTID

Jeg har en mistanke om at folk som lever langs en elv forstår seg på sammenhengene i livet. En husker og er seg svært bevisst hvor avhengige vi mennesker er av å spille på lag med naturgrunnet og de naturgitte forutsetningene for livet vi lever. Elva har gitt livsgrunnlag på så ulike vis opp gjennom tidene – tømmerfløting, laksefiske og kraftproduksjon.

I mange av de sentrale fortellingene fra de fleste kulturer, er vannets skaperkraft og knusende brutalitet et sentralt tema. Det har gitt rammene for de store fortellingene om Gud og mennesker og forklarer kanskje også vannets betydning i ritualer og dagligliv. I vår tid er millioner av mennesker – med god grunn – engstelige for dramatiske klimaendringer som vil påvirke våre livsvilkår, og særlig for de som lever tettest på og er mest sårbare for at naturen kommer i ubalanse.

Dette utgjør en god grunn for at også kirken og menighetene skal bidra til det grønne skiftet, fordi vi har en høy bevissthet om vårt ansvar for å forvalte jorden og dens ressurser på en ansvarlig måte. Her bør vi i fellesskap med kommuner og lokalsamfunn lete etter løsninger og tiltak for å bidra til å sikre livsgrunnet for kommende generasjoner. Det er veldig oppmuntrende å se den høye bevisstheten i kommuneplanene rundt FNs bærekraftsmål. Jeg vil oppfordre staver og menighetsråd til å sette disse temaene på dagsorden og arbeide mot å bli grønne menigheter.

En tilsvarende utfordring stiller den prekære flyktningsituasjonen oss overfor. Enten det gjelder flyktninger fra Ukraina eller Syria, Afghanistan eller Eritrea, har disse menneskene behov for å bli inkludert i våre fellesskap og bli tatt på alvor også når det gjelder deres eksistensielle og religiøse behov.

UTFORDRINGER

Avslutningsvis vil jeg gjerne oppsummere noen av de utfordringene som er felles for menighetene i Numedal, i tillegg til de jeg allerede har vært innom i omtalen av de ulike menighetene:

- Arbeid videre med rutiner og kultur for samarbeid og samhandling i stabene og menighetene

- Tenk lurt om hvordan det er mulig å få i gang igjen tilbud og aktiviteter som har ligget nede under koronatiden, og hvordan motivere medlemmer og lokalbefolkning for øvrig til å slutte opp om gudstjenester og andre samlinger
- Se om det er mulig å få til en felles satsing på ungdom etter konfirmasjonsalder
- Arbeid videre med tilbud og kommunikasjon mot hyttefolket i Numedal, i nært samarbeid med kommunene
- Få på plass faste, formaliserte møtepunkter mellom kirke og kommune om beredskap, planlegging og samskaping, og om kirkens plass og rolle i lokalsamfunnet
- Arbeid systematisk med rekruttering av frivillige til aktiviteter og oppgaver i menighetene
- Viderefør ordningen med felles menighetsråd for menighetene i samme kommune
- Arbeid videre med hvordan menighetene kan bidra til det grønne skiftet og bidra til kommunenes oppnåelse av Bærekraftsmålene

TAKK

Til slutt vil jeg igjen takke hjertelig for gode visitasdager, for et flott visitasprogram og alle gode opplevelser underveis. Takk for den store innsatsen dere alle gjør i menighet og lokalsamfunn. Takk til alle som har bidratt administrativt og praktisk, kunstnerisk og musikalsk, og på andre måter.

Jeg reiser fra Numedal med gode minner og mange flotte inntrykk, og med stor tro på kirkens viktige plass og oppgave også i kommende år.

Tunsberg bispestol, 15. mai 2022

Jan Otto Myrseth